

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
4. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

โดยการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จำนวน 396 ราย และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 193 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายแบบสัดส่วนประชากร (simple random sampling) ตามแบบของ Yamane สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบความสมบูรณ์ และถอดรหัสวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป นำเสนอเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยการนำผลการศึกษาที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลต่อการจัดการขยะของชุมชน ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Controls) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอแม่เมาะ จำนวน 15 คน ตัวแทนชุมชน และประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง หมู่บ้านละ 5 คน รวม 55 คน ณ ห้องประชุมสำนักงานเทศบาลตำบลแม่เมาะ สำหรับการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงระดับการมีส่วนร่วมในการ

จัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการประเมินผสมผสานทั้งวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้แบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1) แบบทดสอบแบบ Likert's Scale ในการทดสอบก่อนการพัฒนา (pre-test) และหลังการพัฒนา (post-test) 2) แบบบันทึกตามเนื้อหาจากการสังเกต การสนทนาและการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการประเมินการเปลี่ยนแปลงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทั้งการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่า t-test ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ

ลักษณะส่วนบุคคลและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กร และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยลักษณะส่วนบุคคลและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กร และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 41.18 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่ามากที่สุด มีรายได้เฉลี่ย 6,628.74 บาทต่อเดือน ประกอบอาชีพรับจ้างอาชีพหลัก ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.08 คน มีลักษณะของบ้านเป็นบ้านเดี่ยวมีที่ดินรอบบริเวณบ้าน อาศัยในชุมชนเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 25 ปี และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสภาพแวดล้อมชุมชนในระดับเห็นด้วยมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20) ในประเด็น 1) การแยกขยะก่อนทิ้งและแยกที่ทิ้งขยะจะทำให้เกิดผลดีในการนำขยะกลับมาใช้ได้ใหม่ และ 2) คนที่ปฏิบัติในการทิ้งขยะ โดยการทิ้งไม่เป็นที่ (เช่น ทิ้งจากบนรถลงพื้นถนน) เป็นบุคคลที่สังคมควรจะรังเกียจ มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) ตนเองและครอบครัวควรลดปริมาณขยะลง 2) ขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนความเป็นอยู่ในชุมชน 3) คนที่มีอาชีพขนขยะ(คนขนขยะ)ไปจัดการควรเป็นบุคคลที่สังคมยกย่อง 4) ควรนำเศษอาหารไปทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ 5) หนูและแมลงวัน เพิ่มจำนวนมากขึ้นในชุมชน และ 6) ควรทิ้งขยะที่บ้านตัวเองโดยวิธีฝังกลบ และมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-

2.60) ในประเด็น 1) คนที่พยายามแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มักเป็นผู้ที่ทำความรำคาญให้สังคม และ 2) คนที่มีอาชีพเลือกเก็บขยะจากที่ทิ้งขยะไปจำหน่าย ควรเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ ตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านนโยบายของผู้บริหาร ในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมออกเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ และ 2) เสนาข้อบัญญัติบังคับใช้ ตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรของประชาชนในพื้นที่ด้านแผนพัฒนาท้องถิ่นและเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น 1) เทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติเป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนและ 2) แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามความต้องการของประชาชนตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรของประชาชนในพื้นที่ด้านสถานที่ทิ้งขยะในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) ในเขตพื้นที่ที่มีจำนวนบ่อทิ้งขยะเพียงพอต่อการรองรับขยะ และ 2) ในเขตพื้นที่ที่มีจำนวนถังขยะเพียงพอต่อการรองรับขยะตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรของประชาชนในพื้นที่ด้านการร่วมรณรงค์ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็นมีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับชุมชน หมู่บ้าน หน่วยงานอื่น ๆ มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น 1) มีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2) มีการจัดนิทรรศการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) มีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์ร่วมกับหน่วยงานเอกชน ตามลำดับ โดยประชาชนในพื้นที่ที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะในหมู่บ้าน และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด

ผลการศึกษามีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าโดยรวมในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการแยกขยะในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.99) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ทุกประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะเปียกออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง 2) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะแห้งออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง และ 3) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะอันตรายหรือขยะติดเชื้อก่อนทิ้ง ตามลำดับ มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการออกกฎระเบียบในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.35) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ทุกประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการบังคับใช้เทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ 2) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย และ 3) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการออกเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย

ตามลำดับ มีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการกำจัดขยะในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.54) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเรื่องการทิ้งขยะในครอบครัว และ 2) การมีส่วนร่วมในการนำขยะในบ้านไปขายในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการได้สังเกตว่าคนส่วนใหญ่ได้ทิ้งแยกประเภท 2) ครอบครัวได้มีการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปใส่ของที่ซื้อที่ตลาด 3) การมีส่วนร่วมในการเผาขยะ 4) การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะ และ 5) การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะในบ้าน ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ตามลำดับ และมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.26) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ทุกประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการนำขยะไปทำปุ๋ยหรือสารกำจัดแมลง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือดำเนินการโครงการธนาคารขยะ และ 3) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือดำเนินการสหกรณ์ขยะ ตามลำดับ

ลักษณะส่วนบุคคลและทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กร และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 40.62 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป มีรายได้เฉลี่ย 7,393.47 บาทต่อเดือน มีลักษณะของบ้านเป็นบ้านเดี่ยวที่มีที่ดินรอบบริเวณบ้าน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.87 คน มีอายุการทำงานเฉลี่ย 21 ปี และมีตำแหน่งเป็นลูกจ้างชั่วคราว ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับปานกลาง มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสภาพแวดล้อมชุมชน พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20) ในประเด็น 1) คนที่ปฏิบัติในการทิ้งขยะโดยการทิ้งไม่เป็นที่ (เช่น ทิ้งจากบนรถลงพื้นถนน) เป็นบุคคลที่สังคมควรจะรังเกียจ 2) การแยกขยะก่อนทิ้งและแยกที่ทิ้งขยะจะทำให้เกิดผลดีในการนำขยะกลับมาใช้ได้ใหม่ 3) ขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนความเป็นอยู่ในชุมชน 4) คนที่มีอาชีพขนขยะ(คนขนขยะ)ไปจัดการควรเป็นบุคคลที่สังคมยกย่อง 5) หนูและแมลงวันเพิ่มจำนวนมากขึ้นในชุมชน 6) ควรนำเศษอาหารไปทำปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ และ 6) ตนเองและครอบครัวควรลดปริมาณขยะลง มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ใน

ประเด็น 1) ควรทิ้งขยะที่บ้านตัวเองโดยวิธีฝังกลบ และ 2) คนที่พยายามแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มักเป็นผู้ที่ทำความรำคาญให้สังคม มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น คนที่มีอาชีพเลือกเก็บขยะจากที่ทิ้งขยะไปจำหน่าย ควรเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรด้านนโยบายของผู้บริหาร พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมออกเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ และมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น เยกนำข้อบัญญัติบังคับใช้ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรด้านแผนพัฒนาท้องถิ่นและเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74) โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) เทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติเป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและความต้องการของประชาชนและ 2) แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรด้านสถานที่ทิ้งขยะ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98) โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) ในเขตพื้นที่มีจำนวนบ่อทิ้งขยะเพียงพอต่อการรองรับขยะ และ 2) ในเขตพื้นที่มีจำนวนถังขยะเพียงพอต่อการรองรับขยะ ตามลำดับ มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรด้านการร่วมรณรงค์ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74) โดยผู้ให้ข้อมูลมีทัศนคติในระดับเห็นด้วยปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) มีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับชุมชน หมู่บ้าน หน่วยงานอื่น ๆ 2) มีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3) มีการจัดกิจกรรมร่วมรณรงค์ร่วมกับหน่วยงานเอกชน มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น มีการจัดนิทรรศการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามลำดับ

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการแยกขยะในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.03) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ทุกประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะเปียกออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง 2) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะแห้งออกจากถังขยะรวมก่อนทิ้ง และ 3) การมีส่วนร่วมในการแยกขยะอันตรายหรือขยะติดเชื้อก่อนทิ้ง ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่นด้านการออกกฎระเบียบในระดับน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.59) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย 2) การมีส่วนร่วมในการบังคับใช้เทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติ และมีส่วนร่วมในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการออกเทศบัญญัติ/ข้อบัญญัติว่าด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการกำจัดขยะในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.70) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเรื่องการทิ้งขยะในครอบครัว 2) ครอบครัวได้มีการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปใส่ของที่ซื้อที่ตลาด 3) การมีส่วนร่วมในการได้สังเกตว่าคนส่วนใหญ่ได้ทิ้งแยกประเภท และ 4) การมีส่วนร่วมในการนำขยะในบ้านไปขายในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60) ในประเด็น 1) การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะในบ้านในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา 2) การมีส่วนร่วมในการเผาขยะ และ 3) การมีส่วนร่วมในการฝังกลบขยะ ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ในระดับปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.70) โดยผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40) ทุกประเด็นคือ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือดำเนินการสหกรณ์ขยะ 2) การมีส่วนร่วมในการนำขยะไปทำปุ๋ยหรือสารกำจัดแมลง และ 3) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งหรือดำเนินการโครงการธนาคารขยะ ตามลำดับ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง มีดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง พบว่า สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาตัวแปรทำนายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ) ได้ร้อยละ 91.1 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 8.9 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยสถานภาพสมรส รายได้ อายุงาน ตำแหน่งในองค์กร และการได้รับข่าวสาร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาตัวแปรทำนายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ) ได้ร้อยละ 29.0 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 71.0 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันของการจัดการขยะในองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่เมาะ สรุปได้ดังนี้

- 1) ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะที่ถูกต้อง
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการประชาสัมพันธ์ในการจัดการขยะ
- 3) ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทั้งขยะเปียกและขยะแห้ง
- 4) จำนวนเจ้าหน้าที่เก็บขยะมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ และ
- 5) จำนวนถังขยะมีน้อย ไม่เพียงพอ

จากผลการศึกษาพัฒนา พบว่า จากการระดมความคิดเห็นที่อยากให้เกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทราบถึงบทบาทที่ตนเองมี มีความรู้ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และหน่วยงานอื่นๆ และร่วมกันพัฒนา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และความต้องการของชุมชนในการจัดการขยะ
2. ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้าไปมีส่วนในการให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือดำเนินการ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ทั้งของตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเป็นทั้งในลักษณะของการร่วมให้การสนับสนุน และการร่วมรับผลประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น

3. ทำให้รู้จักประสานงานการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่ของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการขยะ ในเรื่องของงบประมาณและ กระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

4. ให้มีธนาคารขยะในชุมชน เพื่อช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีความตระหนักและ เห็นคุณค่าในการจัดการขยะของตนเองและชุมชน

5. ส่งเสริมให้เยาวชนในเรื่องของการจัดการขยะ ตลอดจนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้ประชาชนในพื้นที่

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

1. ผลการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง โดยการจัดประชุมเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC และการจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม พบว่า

1.1 สภาพในอดีตของการมีส่วนร่วมของของประชาชนและเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ส่วนสภาพ ปัจจุบันได้พบปัญหาในการจัดการขยะของชุมชน มีความความคาดหวังให้มีการมีส่วนร่วมในการ จัดการขยะของชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ และส่งเสริมให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ของชุมชน

1.2 ได้มีการกำหนดกิจกรรมการปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการ พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะใน ชุมชนอำเภอแม่เมะ

1.3 การกำหนดแผนปฏิบัติ (Action plan) เป็นการกำหนดตามลำดับ ขั้นตอนของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน การจัดการขยะในชุมชนอำเภอแม่เมะ

2. ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนและเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง จากการดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC

(Appreciation Influence Controls) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ แล้วได้ผลลัพธ์ที่เป็นแผนปฏิบัติการ (Action plan) โดยการแยกประเภทกิจกรรมโครงการ จัดลำดับความสำคัญในขั้นการควบคุมไปสู่การกระทำ ซึ่งเป็นขั้นของการแสวงหาผู้รับผิดชอบและนำไปสู่การจัดทำแผนการทำงานของแต่ละกิจกรรมโครงการในกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่ชัดเจน และแบ่งประเภทโครงการหรือกิจกรรม และผู้รับผิดชอบแล้ว ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ แบ่งประเภทโครงการออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ และ 2) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ

2.1 ขั้นของการปฏิสัมพันธ์หรือสมาชิกที่มีอิทธิพลระหว่างกันนั้นได้แบ่งออกเป็นขั้นที่กลุ่มเป้าหมายระบุสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่ต้องการกระทำ โดยระบุเป็นกิจกรรมโครงการ และขั้นของการแยกประเภทของกิจกรรมโครงการ และจัดลำดับความสำคัญคือ

2.1.1 การระบุกิจกรรมโครงการ ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

2.1.2 การจัดแยกประเภทกิจกรรมโครงการ และจัดลำดับความสำคัญ พร้อมกิจกรรมโครงการที่ได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 6 โครงการ ได้แก่

1) กิจกรรม “การวางแผน การสื่อสารเพื่อการรณรงค์แก้ปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน”

2) กิจกรรมการเดินรณรงค์การแก้ปัญหาขยะของ อำเภอแม่เมาะ

3) กิจกรรมการรณรงค์โดยการให้ความรู้กับนักเรียนหน้าเสาธง

4) โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

5) โครงการประกวดชอยหน้าอยู่ บ้านน่ามอง

6) กลุ่มประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล

2. กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

- 1) กิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน ตำบลแม่เมาะ
- 2) กิจกรรมการจัดทำแผ่นพับและโปสเตอร์ เพื่อการรณรงค์แก้ไขปัญหายยะ
- 3) โครงการหมู่บ้านปลอดดงยยะ

2.1.3 การแสวงหาผู้รับผิดชอบ ดำเนินกิจกรรมโครงการแต่ละโครงการ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วม คือ จากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะนั้น เกิดจากปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม มีลักษณะของการมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมคิดค้นปัญหา และตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติดำเนินการตามแผน ติดตามประเมินผล ร่วมรับบริการและรับผลประโยชน์ จึงทำให้เกิดแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในกิจกรรมโครงการทั้งประเภทกิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนจัดทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ และกิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนที่ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ จึงได้ผลสำเร็จจากการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชน

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนในพื้นที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในด้านการแยกขยะ ด้านการกำจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในด้านการแยกขยะ ด้านการออกกฎระเบียบ ด้านการกำจัดขยะ และด้านการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการรณรงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ในการจัดกิจกรรมและโครงการการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่นในอำเภอแม่เมาะในครั้งนี้ พบว่ามีความสำเร็จในการดำเนินงานค่อนข้างสูง โดยจะเห็นได้จาก สภาพชุมชนโดยทั่วไปมีความสะอาดมากขึ้น อบต.มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมการจัดการขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มในชุมชน เป็นต้น ความสำเร็จดังกล่าวนี้ เกิดจากปัจจัยหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. สภาพและแนวโน้มของปัญหาขยะ มีปัจจัยย่อย 4 ประการ คือ

1.1 ความเจริญเติบโตของชุมชนกึ่งเมืองและเขตอุตสาหกรรม เนื่องจากชุมชนแม่เมาะเป็นชุมชนเขตกึ่งเมือง ที่ไม่ไกลจากเมืองลำปางมากนัก อีกทั้งเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าถ่านหิน มีเงินหมุนเวียนในระบบค่อนข้างมาก อุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ เป็นพื้นฐานให้เกิดระบบเศรษฐกิจ การค้าขาย อื่นๆตามมา รวมถึงการเข้ามาอยู่ของคนต่างถิ่นด้วย ทำให้เมืองเติบโตเร็ว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาขยะตามมามากมายด้วย

1.2 วัฒนธรรมการบริโภคและการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ การบริโภคนิยม และการทิ้งขยะไม่เลือกที่ เป็นวัฒนธรรมใหม่ของเมืองที่กำลังเติบโต และเป็นวัฒนธรรมร่วมของทุกชุมชนในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีรายได้ เพื่อจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้ง ความมั่งคั่งของผู้คนที่ไม่ได้ใส่ใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และยังมองว่า การจัดการขยะไม่ใช่หน้าที่ของเขาแต่เป็นหน้าที่ บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี ปริมาณขยะในอำเภอแม่เมาะ จะเพิ่มขึ้นทุกปีโดยดูได้จาก ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามจุดทิ้งต่างๆ และต้นทุนในการจัดการของ อบต. การเพิ่มขึ้นของขยะนี้เองส่งผลโดยตรงต่อ ระบบนิเวศน์ ชุมชน และปัญหาเชิงการจัดการที่ยู่ยากมากขึ้น รวมถึง ความไม่พอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงความคาดหวังซึ่งกันและกันอย่างไร้ทางออก

1.4 ผลกระทบของปัญหาขยะในชุมชน เมื่อขยะมีปริมาณมากขึ้นทุกวัน ในสภาพที่ต่างคนต่างทำมาหากิน จึงไม่มีใครสนใจต่อปัญหานี้ ขยะจึงกลายเป็นมลภาวะที่สำคัญของชุมชน บ้านเรือน และสถานที่สาธารณะต่างๆ ขยะบางประเภทได้ส่งผลให้เกิดโรคในคนอีกด้วย โดยเฉพาะขยะที่มีพิษประเภทต่างๆ

2. ความมุ่งหวังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย คือ

2.1 ต้นทุนและวิธีการจัดการขยะ จากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง โดยเฉพาะ เทศบาลตำบลแม่เมาะต้องมีการใช้จ่ายงบประมาณ

ในการจัดการขยะที่เพิ่มขึ้นทุกปี อีกทั้งมีปัญหาในการจัดการแหล่งทิ้งขยะไม่ได้ เนื่องจากชุมชนต่างๆ ไม่ต้องการให้นำไปทิ้งใกล้แหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชน พื้นที่สำหรับเหมาะในการทิ้งขยะก็มีลดน้อยลงทุกที จึงเป็นปัญหาโดยตรงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2.2 เป้าหมายและภารกิจของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง โดยเฉพาะ เทศบาลตำบลแม่เมาะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาขยะค่อนข้างมาก โดยมีเป้าหมายแผนงานและงบประมาณในการจัดการขยะในแต่ละปีอย่างชัดเจน มีระบบการจัดการในเบื้องต้นที่ดี แต่ก็ยังไม่สามารถรับมือกับปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้นได้ทุกปี จึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างเร่งด่วนในการจัดการปัญหาขยะ

2.3 ความมุ่งมั่นของบุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ทุกคน เนื่องจาก สมาชิก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ทุกคนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เห็นการเจริญเติบโตของชุมชนและปัญหาขยะที่รุนแรงขึ้น จึงมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ต่อการวางแผน การรณรงค์ และการวิเคราะห์ผลสรุปผลการดำเนินงาน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมชุมชนต่อการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน

2.4 งบประมาณการสนับสนุนการจัดการขยะในชุมชนที่กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว นั้น นอกจากอาศัยความร่วมมือของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ แล้ว ยังจำเป็นต้องมีงบประมาณในการดำเนินงานทั้ง งบประมาณในการจัดการ การรณรงค์ และอื่นๆ ซึ่งอปท.ต่างๆ โดยเฉพาะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแม่เมาะให้ความสำคัญ และได้จัดสรรงบประมาณในการจัดการปัญหาขยะในทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบลและระดับหมู่บ้าน

3. ความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย คือ

3.1 เห็นปัญหาและผลกระทบ เนื่องจากปัญหาและผลกระทบของขยะที่เพิ่มขึ้น และรุนแรงขึ้นทุกปี ได้ส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในพื้นที่ ทั้งผลกระทบจากกลิ่นเหม็น ความสกปรกของชุมชนและส่วนสาธารณะ และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากสารพิษจากขยะ รวมถึงการรณรงค์อย่างต่อเนื่องของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แม่เมาะ ทำให้ประชาชนเริ่มต้นตัวต่อปัญหาขยะที่มีผลต่อชีวิตและครอบครัวและชุมชนของพวกเขามากยิ่งขึ้น

3.2 ความต้องการให้ชุมชนสะอาด ปลอดภัย และเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นผลจากการได้ไปศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นๆ เห็นความสะอาด ความเป็นระเบียบของชุมชนอื่น จึงเป็นความต้องการที่อยากจะเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้เป็นเช่นนั้นบ้าง เพื่อที่จะได้เป็นตัวอย่างกับชุมชนอื่นๆ ด้วย

3.3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชน เมื่อประชาชนเห็นปัญหาและผลกระทบต่อตนเองโดยตรง ตลอดจนการรณรงค์ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงทำให้เขาสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ อปท.จัดขึ้น เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในทุกระดับ ทั้งการ รณรงค์ในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดการขยะในระดับครอบครัว เป็นต้น

3.4 ประชาชนเห็นประโยชน์จากขยะ ประชาชนบางส่วนเริ่มเห็นประโยชน์ของขยะว่า ขยะส่วนหนึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้เขาได้ จึงได้มีการจัดทำโครงการเพื่อนำขยะกลับมาใช้ได้ใหม่ โดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีการจัดทำกิจกรรมต่างๆของกลุ่มคนในชุมชน เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ การจัดทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์จากขยะ เป็นต้น

4. ความร่วมมือจากส่วนราชการ มีปัจจัยย่อย 4 ปัจจัย ได้แก่

4.1 นโยบายและแนวทางการทำงานของส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะส่วนปกครองระดับอำเภอ ซึ่งมีนโยบายและแผนงานที่สนับสนุนการจัดการขยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเห็นว่าเป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่วนอำเภอต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนอื่นๆ เช่น สาธารณสุขอำเภอ ดำรวจ พัฒนาชุมชน และส่วนงานอื่นๆในระดับอำเภอ

4.2 สนับสนุนทุกภาคส่วนต่อการจัดการปัญหาแบบบูรณาการเป็นแนวคิด และแนวทางสำคัญของส่วนราชการทุกส่วนในอำเภอแม่เมาะ โดยการกำกับดูแลของนายอำเภอแม่เมาะ ที่ต้องการให้ส่วนราชการทุกหน่วย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาต่างๆอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะปัญหาขยะ ซึ่งทุกภาคส่วนต้องดำเนินการร่วมกันมากขึ้น เนื่องจากเป็นหน้าตาของอำเภอ คือ ความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อย

4.3 มีส่วนร่วมในการรณรงค์ การจัดการปัญหาขยะทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน การที่ภาคส่วนต่างๆให้ความสำคัญกับกิจกรรมแก้ปัญหานี้ ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะร่วมกันอย่างยั่งยืน

4.4 หัวหน้าภาคส่วนราชการให้ความสำคัญกับปัญหาขยะ โดยเฉพาะ “นายอำเภอ” และหัวหน้าส่วนราชการอื่นๆ ซึ่งเป็นแม่ข่ายที่สำคัญในการจัดกิจกรรมรณรงค์ การจัดการขยะในระดับต่างๆ อันสะท้อนถึงความจริงจังต่อการจัดการปัญหาของส่วนราชการที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

5. การรณรงค์การจัดการขยะ มีปัจจัยย่อย 7 ปัจจัย คือ

5.1 การวางแผนรณรงค์อย่างมีส่วนร่วม เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยการเชิญตัวแทนประชาชนทุกชุมชน สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วน เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางแผนการรณรงค์ วิเคราะห์สื่อการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการรณรงค์ และกิจกรรมการจัดการขยะในทุกระดับ ทั้งระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน

5.2 การเดินรณรงค์ในระดับอำเภอ เป็นการจัดกิจกรรมที่สำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชน ให้ตระหนักถึงปัญหาขยะร่วมกัน กิจกรรมครั้งนี้ เป็นความสำคัญอย่างมากในแง่ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการทุกหน่วยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งและประชาชนทุกกลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกือบ 1,000 คน เป็นการทำงานในภาพกว้าง เป็นการประกาศวาระที่สำคัญของอำเภอแม่เมาะเพื่อมุ่งจัดการปัญหาขยะร่วมกันอย่างจริงจัง

5.3 การใช้สื่อการรณรงค์ในหลายรูปแบบ การรณรงค์ในการจัดการปัญหาขยะในครั้งนี้ นอกจากมุ่งทำกิจกรรมในทุกระดับแล้ว ยังได้วางแผนและจัดทำสื่อการรณรงค์ในหลายแบบไปพร้อมกัน เช่น โปสเตอร์ วนิล แผ่นพับ วิทยุชุมชน และการใช้วิทยากรเป็นสื่อรณรงค์ในระดับหมู่บ้าน เป็นการทำงานแบบบูรณาการ เพื่อให้ทุกคนในอำเภอได้ตระหนักในปัญหาขยะร่วมกันจริงๆ

5.4 การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ เป็นการคัดเลือกหมู่บ้าน (หมู่ 7) ที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการปัญหาขยะ โดยความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อดำเนินการจัดการขยะอย่างครบวงจร ทั้งระดับครอบครัว ระดับซอย และหมู่บ้าน โดยการดำเนินงานของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณและการติดตามประเมินผลจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นระยะ เพื่อให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการจัดการขยะอย่างครบวงจรและเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ

5.5 พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ เป็นการรณรงค์ในระดับโรงเรียนต่างๆ ในอำเภอแม่เมาะ ตำบลละ 1 โรงเรียน เพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนในการจัดการขยะอย่างครบวงจร โดยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและการรณรงค์จากเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะครู ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนต่างๆทั้ง 5 โรงเรียนเป็นอย่างดี

5.6 การพัฒนากลุ่มแกนนำชุมชนในการรณรงค์จัดการขยะอย่างต่อเนื่อง เป็นการทำงานกับผู้นำชุมชนและกลุ่ม อสม. ในระดับหมู่บ้าน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับขยะ และการ

จัดการขยะอย่างถูกวิธี ทั้งการฝึกอบรม การวางแผนปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่จัดการขยะได้สำเร็จ กลุ่มเหล่านี้ คือ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการขยะในทุกๆ ระดับ รวมถึง การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสรุปประเมินผลการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5.7 การสนับสนุนกิจกรรมต่อเนื่อง การรณรงค์เป็นพื้นฐานของการจัดการปัญหา แต่การจัดการปัญหาที่จะยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยการสนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับชุมชน และโรงเรียน ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนทั้งกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ เช่น ธนาคารขยะ การจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์ และอื่นๆ และกิจกรรมใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จะเห็นว่า ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด 5 ปัจจัย หลัก 23 ปัจจัยย่อย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการรณรงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เกิดผลสำเร็จ และเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาขยะของ อปท.และชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

ความเหมาะสมของรูปแบบการรณรงค์ต่อการจัดการปัญหาขยะใน อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง

การรณรงค์การจัดการขยะในครั้งนี้ ได้เน้นหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมการรณรงค์และจัดการปัญหาขยะ จากประชาชนทุกกลุ่ม ทุกชุมชน
2. เน้นการจัดการปัญหาเชิงบูรณาการ คือ ทุกภาคีสนับสนุนการจัดการปัญหา ร่วมกันและเป็นการจัดการปัญหาแบบครบวงจรและต่อเนื่อง
3. เน้นการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์การจัดการปัญหาขยะจากภาคส่วนราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกส่วนในระดับอำเภอ และความพร้อมเพรียงกันในการดำเนินงาน
4. เน้นความเชื่อมโยงและการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกันทุกระดับทั้งระดับ อำเภอ ตำบล โรงเรียน หมู่บ้านและระดับส่วนราชการ
5. เน้นกิจกรรมรณรงค์ที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกช่องทางสื่อ เช่น บุคคลและกลุ่ม สิ่งพิมพ์ วิทยุชุมชน การประชุม การอบรม การศึกษาดูงาน และมีกิจกรรมต่อเนื่องในระยะยาว
6. เน้นการเรียนรู้และปฏิบัติการจริงในการลดปัญหาขยะและการนำขยะกลับมาให้ได้ใหม่

7. เน้นการป้องกันการเกิดขยะ นั่นคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ลุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประหยัดงบประมาณแผ่นดิน

จะเห็นว่า ความเชื่อมโยงเชิงระบบและครบวงจร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานแบบบูรณาการ ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียง การก่อตัวของกลุ่มคนต่างๆ เพื่อจัดการปัญหาขยะให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จะเห็นว่ากิจกรรมรณรงค์ที่ได้นำเสนอไปทั้งหมดมีความสอดคล้องเหมาะสมต่อการรณรงค์เพื่อ จัดการขยะแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ

1. รณรงค์ระดับอำเภอ ได้แก่ การเดินรณรงค์ วิทยุชุมชน แผ่นพับและโปสเตอร์ (ไวนิล)
2. การรณรงค์ระดับตำบล ได้แก่ การพูดหน้าเสาธงโรงเรียน ธนาคารขยะ แผ่นพับและโปสเตอร์ (ไวนิล)
3. การรณรงค์ระดับหมู่บ้าน (หมู่ที่ 7 และหมู่ 8) นำร่อง ได้แก่ การประกวดชอยนำอยู่ บ้านน่ามอง ธนาคารขยะ หน้าบ้านปลอดถังขยะ กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของจากขยะ แผ่นพับและโปสเตอร์ (ไวนิล)

การออกแบบกิจกรรมใน 3 ระดับนี้จะเห็นว่า มีความเหมาะสมเนื่องจากครอบคลุมการรับรู้ การเรียนรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมปัญหาขยะจากประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจ ความพอใจ และเวลาว่างที่ตรงกัน อีกทั้งการรณรงค์ส่วนหนึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้ในระดับครัวเรือนและหมู่บ้าน รวมถึงการติดตามของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการปัญหาขยะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วย

อย่างไรก็ตาม การรณรงค์ ทั้งหมดที่จัดทำขึ้นยังมีข้อพิจารณา หลายประการ ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน ไม่สามารถดำเนินการได้ทุกหมู่บ้าน ซึ่งหากสามารถสนับสนุนให้ทุกหมู่บ้านได้ทำทุกหมู่บ้านเหมือนหมู่บ้านต้นแบบ ก็จะทำให้เกิดผลดีต่อการจัดการขยะในภาพรวมมากยิ่งขึ้น
2. การดำเนินงานในระดับโรงเรียน สามารถดำเนินการได้ในบางกิจกรรมเท่านั้น เนื่องจากเวลาที่มีจำกัด จึงจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรมการรณรงค์กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังให้เด็กนักเรียนและเยาวชนมีความเข้าใจต่อปัญหาขยะ และหันมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. การสร้างความเข้มแข็งกับกลุ่มผู้นำในการติดตาม และสนับสนุนการแก้ปัญหาขยะในระดับตำบลและอำเภอ ภายใต้การสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อผลักดันให้เป็นกลไกการทำงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

4. การพัฒนาและสร้างรูปแบบการณรงค์ในรูปแบบใหม่ๆ ที่จูงใจให้ประชาชนทุกกลุ่มและส่วนราชการได้มาร่วมกันจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน และมีความสุข โดยการวางแผนให้ประชาชนทุกกลุ่มได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปและประเมินผลให้มากขึ้น โดยมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำจัดการขยะกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับน้อยถึงปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างมากสอดคล้องกับแนวคิดของ Bloom และคณะ (1971) ที่กล่าวว่าความรู้สามารถเรียงลำดับเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้นไป และความรู้สติปัญญาสามารถเรียงลำดับขั้นตอนเป็นขั้นของความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะนำไปสู่ขั้นของการนำไปใช้ ซึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำจัดการขยะนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการมีส่วนร่วมในการกำจัดการขยะทั้งในด้านการคัดแยกขยะ การออกกฎระเบียบต่างๆ การกำจัดการขยะ ตลอดจนการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการจัดการขยะมูลฝอย ที่เรนศ ศรีสถิต (อ้างถึงใน ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธ์, 2544 : 22) ได้กล่าวว่า แนวทางการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ว่า เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรเป็นการลดปริมาณขยะ ลดการนำขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และเป็นการกำจัดการขยะมูลฝอยที่ได้ผลดีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการนำวัสดุที่ได้จากขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (Material recovery) กล่าวคือ การนำขยะมูลฝอยที่สามารถคัดแยกได้ เช่น พลาสติก กระดาษ ไม้ โลหะ แก้วอลูมิเนียม หรือเศษผัก อาหารต่างๆ ที่เหลือจากการบริโภค กลับมาใช้ใหม่ โดยต้องผ่านการเปลี่ยนรูปใหม่ หรือไม่เปลี่ยนรูปก็ได้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะที่ระดับครัวเรือน แปรรูปขยะโดยการทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ชีวภาพ และนำขยะกลับมาใช้ใหม่ เป็นการสร้างความตระหนัก มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบน้อยที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สุวารี ศรีบุญ (2550 : 25-29) ได้กล่าวว่า หลักการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวิธีหนึ่งคือ การนำของเสียหรือของ

เหลือทิ้งที่ผ่านกระบวนการผลิตเพื่อใช้ใหม่ เช่น ทำขยะเป็นปุ๋ย ทำน้ำเสียเป็นน้ำดี หลอมเศษโลหะ มาทำผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น และแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่นิยมนำมาใช้ในการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน โดยเฉพาะ Reuse คือ การรู้จักหมุนเวียนนำ สิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร ที่จะกระตุ้นให้ประชาชนต้องเริ่มจัดการคัดแยกประเภทขยะในชุมชนหรือบ้านตนเองก่อนมากกว่า ที่รอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพร้อมๆ กับการกระตุ้นใน การปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้เข้าร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาหรือ กิจกรรมในการค้นหาปัญหา ซึ่งถ้าหากประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมการสร้าง ความร่วมมือของประชาชนก็จะเกิดขึ้น เพราะประชาชนทราบแน่ชัดแล้วว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วได้อะไรอีกทั้งทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรที่จะเปิดโอกาส ให้แก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการในทุกๆ ขั้นตอนด้วย แนวคิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนได้กลายมาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและการมีส่วนร่วมยังถือเป็นหลักการ อย่างหนึ่งของประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิตามระบอบการปกครองอย่างชัดเจน และกำหนดให้การมีส่วนร่วม ของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทุกด้าน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการขยะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ซึ่งหลังจากมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ซึ่งมีการทดสอบการพัฒนา (pre-test) และหลังการพัฒนา (Post-test) และจากสังเกต สันทนา การสัมภาษณ์ มีความเห็นพ้องกัน ถึงการมีการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ เมื่อมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีความตระหนักของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะหนัก เมื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย จากสื่อต่างๆ ทำให้มี ความกระจำมากยิ่งขึ้น พบว่าส่งผลทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับ Herzberg (1975: 25) ที่ กล่าวว่า ในการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม การสร้างความรู้ ความเข้าใจ การสร้างแนวทางสู่ การปฏิบัติ และควบคุมการดำเนินการของการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ สอดคล้องกับ Byham (1998:15) ที่กล่าวว่า บุคคลที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจนั้น จะมีความรู้สึก

เป็นเจ้าของงาน เป็นกิจกรรมที่บุคคลต้องได้รับกระบวนการเสริมสร้างอำนาจจากบุคคลอื่น คือ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ การสร้างความตระหนักในภาระหน้าที่ การสร้างสัมพันธภาพ การจูงใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การปรึกษาหารือ การให้เกียรติและการยอมรับ การไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ และยังสอดคล้องกับสมควร กาพรรัตน์ (2548 :77-78) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนเทศบาลเมืองนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของผู้เข้าร่วมปฏิบัติการตามกระบวนการ AIC จำนวน 32 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้วิเคราะห์สถานการณ์ แสดงความคิดเห็นที่จะจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชน ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยการจัดทำเป็นแผนงาน โครงการเพื่อพัฒนาชุมชน สำหรับผลของการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และทดสอบ เจตคติที่มีต่อกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมทั้งก่อน และหลังการประชุมปฏิบัติการพบว่า หลังจากการประชุมปฏิบัติการ ผู้เข้าประชุมมีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนมากขึ้น ส่วนการทดสอบทักษะความสามารถในการปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า ผู้เข้าประชุมมีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในระดับปานกลางขึ้นไป

ซึ่งแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นทางแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนให้สอดคล้องไปกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้แก่ ประชาชน เนื่องจากเป็นวิธีที่มีการปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขและบริบทของชุมชน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับแนวคิดด้านการบริหารจัดการมูลฝอยในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดการขยะไม่มากนัก เนื่องจากมีโอกาสร่วมในกิจกรรมของชุมชนไม่มากนัก ตลอดจนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะน้อย ดังนั้น ประชาชนที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ควรมีการกำหนดนโยบายให้ประชาชนได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และนำไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมในการจัดการขยะ และมีการควบคุมให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ให้ประชาชนได้เรียนรู้ระเบียบ ข้อบังคับมาปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยมีการเปิดโอกาสให้มีประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบของการให้ความรู้ การฝึกอบรม พัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะมากยิ่งขึ้น ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

2. จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะยังมีน้อย จึงทำให้การไม่ทราบกิจกรรมหรือโครงการของหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการขยะ ทำให้เกิดความเห็นต่างในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการประชุม ระดมความคิดเห็น การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ การมีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการ และรับผลประโยชน์ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

3. จากผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความเคยชินที่เห็นว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ประกอบกับไม่เห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมูล

ฝอย ดังนั้นควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกและให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนด้วยตนเอง มีการจัดตั้งกิจกรรมหรือโครงการขยะมูลฝอยจากครัวเรือนมาทำปุ๋ยหมักเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน เน้นให้เกิดการปฏิบัติได้จริงเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นในชุมชน โดยจะต้องให้ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมกันในการจัดกิจกรรมหรือโครงการดังกล่าว ตลอดจนประชาชนควรมีสถานที่ในการรวมตัวกันเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาของชุมชน จัดเวทีประชาคมให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกับภาครัฐ และสิ่งที่สำคัญคือประชาชนจะต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องพึ่งพาคูคลองภายนอกโดยเฉพาะในระยะแรกต้องไม่ท่วมเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปได้ เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุด การช่วยตนเอง และการพึ่งตนเองเป็นหลักสำคัญ

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดนโยบายในด้านการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน อาจจะมีการจัดวิทยากรให้ความรู้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึงในการจัดการขยะ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน โดยการเน้นผลประโยชน์ที่จะได้รับและความต้องการของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ควรเน้นเพียงเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญกับประชาชนทั่วไปภายในชุมชนด้วย ซึ่งจะทำให้โครงการต่างๆ ประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมประชุม วางแผน แสดงความคิดเห็น ติดตาม และประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณ และเพิ่มสวัสดิการในส่วนของการจัดการขยะเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะ การจัดตลาดนัดรีไซเคิล การจัดประกวดหมู่บ้านที่มีการจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและให้ความสนใจในการจัดการขยะอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษให้ครบถ้วนทุกองค์ประกอบของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น สถานที่ราชการ สถานบริการที่อยู่นอกพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง ไม่มุ่งศึกษาเฉพาะแต่ประชาชน หรือองค์กรที่อยู่ในพื้นที่เท่านั้น และการศึกษาปริมาณขยะมูลฝอย ต้องชี้ให้เห็นว่าขยะจากบ้านเรือน จากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ หรือขยะมูลฝอยจากนอกพื้นที่ มีปริมาณเท่าใดเป็นขยะประเภทใดบ้าง เพื่อให้สามารถนำมาคิดต่อได้ว่าการจัดการขยะแต่ละแหล่งหรือแต่ละประเภทมีความคุ้มค่าหรือมีความเป็นไปได้แค่ไหน เพียงใด
2. กิจกรรมในร่างแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยที่ได้จากการศึกษา ยังคงเป็นกิจกรรมในภาพรวมกว้างๆ ไม่ชัดเจนถึงรายละเอียดในการปฏิบัติ ส่วนใหญ่เป็นการรณรงค์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการที่ชัดเจนจนถึงรายละเอียดของผู้รับผิดชอบ ว่ากิจกรรมใดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการ และกิจกรรมใดที่ประชาชนควรเป็นผู้ดำเนินการ ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนกลุ่มอื่นๆ ได้รับทราบ และเสนอข้อมูลแนวทางแก้ไขปัญหาคือเป็นประโยชน์เพิ่มเติม